

Số: /BC-UBND

Nga An, ngày .. tháng 4 năm 2023

BÁO CÁO

Về sự ra đời và điểm nổi bật về phong trào hát Châu Văn truyền thống trên địa bàn xã Nga An, huyện Nga Sơn

I. ĐẶC ĐIỂM TÌNH HÌNH

Xã Nga An nằm ở phía Đông Bắc huyện Nga Sơn, Tỉnh Thanh Hoá, cách trung tâm huyện 10 km. Xã có 12 thôn, với tổng diện tích đất tự nhiên là 928,50 ha, trong đó đất nông nghiệp là 512,21 ha chiếm 55,16%. Xã có 2186 hộ với 8056 khẩu. Trong đó, lao động trong độ tuổi là 4898 người **chiếm** 60,9% (tại thời điểm điều tra 30/6/2022). Đảng bộ có 442 đảng viên được sinh hoạt ở 17 chi bộ (12 chi bộ thôn thôn, 3 chi bộ trường học, 1 chi bộ Công an và 1 chi bộ trạm y tế).

Về vị trí địa lý: Phía Bắc giáp xã Nga Phú và Nga Điền; Phía Nam giáp xã Nga Thành; Phía Đông giáp xã Nga Thái; Phía Tây giáp xã Nga Giáp.

Về địa hình: Xã Nga An có 2 vùng: Vùng núi đá vôi nằm ở phía Bắc thuộc dãy núi Tam Điệp chiếm 12,75% diện tích tự nhiên toàn xã. Vùng đồng bằng chạy dài từ chân núi Tam Điệp đến phía Nam của xã, vùng này chiếm 87,25% diện tích tự nhiên của xã.

Dưới sự lãnh đạo, chỉ đạo của Huyện ủy, HĐND - UBND huyện, sự nỗ lực của Cấp ủy, Chính quyền địa phương và nhân dân trong xã. Năm 2013 xã Nga An đã được UBND tỉnh Thanh Hóa công nhận Xã nông thôn mới. Năm 2019 xã Nga An được UBND tỉnh Thanh Hóa công nhận xã đạt chuẩn nông thôn mới nâng cao. Phát huy kết quả đạt được trong những năm qua, Cấp ủy, chính quyền đã lãnh đạo, chỉ đạo thực hiện tốt công tác phát triển kinh tế - xã hội. Quốc phòng - An ninh luôn ổn định và không ngừng phát triển.

Căn cứ công văn số 3759/SVHTTDL-XDNSVHGĐ ngày 19/8/2022 của Sở văn hoá thể thao và du lịch về việc hướng dẫn thực hiện tiêu chí số 3 về văn hoá, du lịch trong bộ tiêu chí xã NTM kiểu mẫu tỉnh Thanh Hoá, giai đoạn 2022 - 2025.

Căn cứ kết quả triển khai thực hiện xây dựng xã nông thôn mới kiểu mẫu của xã Nga An; Ban chỉ đạo xây dựng nông thôn mới xã đã tranh thủ sự chỉ đạo của Ban chỉ đạo nông thôn mới huyện, sự hướng dẫn của Sở Văn hóa thể thao và Du lịch tỉnh Thanh Hóa, các phòng, ngành chuyên môn, chỉ đạo triển khai thực hiện các tiêu chí theo quy định. Tính đến tháng 4 năm 2023, toàn xã đã hoàn thành 4 nhóm tiêu chí trong xây dựng xã nông thôn mới kiểu mẫu

Kết quả thực hiện chỉ tiêu số 3.2 - Mô hình hoạt động Câu lạc bộ “Hát Châu văn truyền thống” tiêu biểu xã Nga An trong xây dựng xã nông thôn mới kiểu mẫu năm 2023 cụ thể như sau.

II. SỰ HÌNH THÀNH CÂU LẠC BỘ

Hát châu văn hay còn gọi là hát hầu đồng, hát bóng, là một trong những loại hình nghệ thuật ca hát cổ truyền của nước ta. Chúng gắn liền là sự kết hợp giữa lễ nhạc và nghi thức hầu đồng theo tín ngưỡng Tứ phủ (Đạo Mẫu) và thờ Đức Thánh Trần. Vì mang tính tâm linh với lời văn hát trau chuốt, trang nghiêm nên hát châu văn mang ý nghĩa cầu thánh, thần linh.

Đặc trưng của hát châu văn là Âm điệu, nhịp điệu, giai điệu cũng như lời hát trong châu văn chính là điểm đặc trưng khiến chúng khác biệt hoàn toàn so với những loại hình nghệ thuật dân gian khác.

Nhìn chung thì giai điệu hát châu văn là cực kỳ độc đáo và khó thực hiện, không giống với bất cứ một loại hình nghệ thuật dân gian nào khác. Hát văn chủ yếu là sử dụng thơ với các thể thơ thường gặp như: Thất ngôn, song thất lục bát, lục bát, nhất bát song thất. Nội dung lời hát đề ca ngợi công đức, kể tích, sự của các thánh, cảm ơn và mong muốn được ban ơn phù hộ từ các thành. Có 3 hình thức chính là hát thờ, hát hầu đồng lên đồng và hát cửa đền, cửa đình. Phần nghi thức trong hát văn vô cùng quan trọng bởi chúng mang tính tâm linh, thờ phụng và phải trang nghiêm, hợp hoàn cảnh.

Trang phục trong hát châu văn không sử dụng tà áo dài, áo tứ thân như nhiều loại hình nghệ thuật dân gian khác. Trong hát Châu văn trang phục thường lấy trong tín ngưỡng thờ Mẫu, Tam Phủ - Tứ Phủ. Tùy theo bậc hàm của các vị để chọn trang phục. Chẳng hạn như trang phục màu đỏ thường là Thiên phủ, màu xanh của Nhạc phủ, màu trắng của Thoải phủ. Đệ nhất có màu đỏ, đệ nhị trang phục màu xanh lá, đệ tam màu trắng, đệ tứ màu vàng, lục, lam và nhiều màu sắc khác được sử dụng.

Một phần quan trọng không thể thiếu trong trang phục của người hát văn chính là phụ kiện và đạo cụ đi kèm. Các giá quan thường sử dụng kiếm, cò, bút đề thơ, bình trà để thể hiện sự chững chạc, uy nghiêm của mình. Các giá cô thì có thể là trang phục dân tộc thêu thùa màu sắc sặc sỡ, sử dụng kiềng, dao quai, dao quắm hái quả, các giá cậu thì dùng khăn quần đều, quần thun bó đùi,... Tất cả các trang phục đều đảm bảo sự trang nghiêm, cốt cách bởi nhiều bài châu văn được biểu diễn tại đình, chùa, cửa đền cửa phủ.

Các không gian hát văn chủ yếu là ở các nơi linh thiêng như đền, thờ, phủ, chùa điện,... những nơi có thờ thánh Mẫu. Những nơi này thường có các ánh nến lung linh, mùi hương thơm, khói ngút ngàn, tượng thờ thánh.

Ngày nay thì không gian biểu diễn hát châu văn còn có thể là các hệ thống âm thanh hội trường, sân khấu mô phỏng lại không gian trong các đền chùa với ánh sáng cùng tạo hình xung quanh giống hệt.

Nhạc cụ trong hát Châu văn vẫn cũng sử dụng các loại truyền thống của Việt Nam với hai nhóm là đàn và bộ gõ như: Đàn nguyệt, thập lục, nhị. Phách, canh, thanh la. Trống bản hay còn được gọi là trống ban. Ngoài ra còn có sử dụng cả sáo. Cung văn thường sẽ bố trí phách trước mặt, canh ở phía bên phải. Nhạc cụ chính trong châu văn là đàn nguyệt và bộ gõ. Để thưởng thức các bài hát châu văn hay và trọn vẹn là nghe hát trực tiếp bởi các nghệ nhân.

Hát châu văn ra đời từ rất sớm từ khoảng những năm 1225 - 1400 với tên gọi ban đầu là hát Châu. Cuối thế kỷ XIX và đầu thế kỷ XX (giai đoạn cuối triều Nguyễn) chính là thời kỳ phát triển thịnh vượng nhất của hát châu văn. Trong giai đoạn này có nhiều cuộc thi hát để chọn người hát cung văn, phục vụ cả trong cung đình. Từ năm 1954 hát Văn bị cấm do bị coi là liên quan tới mê tín dị đoan khiến chúng bị mai một và mất đi nhiều nét đẹp trong biểu diễn, ca từ. Mãi cho đến những năm 1990, sau khi đất nước hội nhập, phát triển thì hát châu văn mới có cơ hội quay lại phát triển.

Hát Châu văn là loại hình nghệ thuật dân tộc có sức sống lâu bền, độc đáo và phổ biến. Nó đáp ứng được nhu cầu thẩm mỹ, giáo dục và phục vụ đắc lực cho đời sống tinh thần của nhân dân nên Châu văn luôn được nhân dân yêu mến, gìn giữ.

Trong kho tàng văn hóa dân gian Việt Nam, âm nhạc dân gian chiếm một vị trí khá quan trọng. Trong đó nổi bật nhất là Châu **văn** phát triển mạnh tại vùng

Nam Định trong thế kỷ XVII với nhiều di tích trọng điểm nổi bật như phủ Dầy, phủ Quảng Cung, đền Bảo Lộc, đền Cổ Trạch, sau đó nhanh chóng lan rộng ra nhiều tỉnh thành ở Bắc Bộ như Hà Nam, Thái Bình. Riêng Châu văn Huế có đặc trưng riêng, trên cơ sở hệ thống thang âm cổ truyền (thang năm âm - ngũ cung) của vùng Bắc Trung bộ nói riêng và Việt Nam nói chung. Nó mang tính không ổn định và thường chuyển biến trong thang âm vì lệ thuộc vào giọng hát, thủ thuật nhấn, rung,... của cung văn. Một số bài hát văn hầu phổ biến như "Cô Đôi Thượng Ngàn", "Văn khấn Thiên Y A Na",...

Năm 2001, Luật Di sản Văn hóa ra đời; Đến năm 2009 Luật sửa đổi bổ sung một số điều của Luật Di sản Văn hóa cũng được ban hành. Từ đó, di sản văn hóa nói chung, di sản văn hóa phi vật thể nói riêng, trong đó có Hát Châu văn truyền thống được Nhà nước và xã hội quan tâm hơn. Hát Châu văn truyền thống một số địa phương, vùng miền đã được UNESCO công nhận là Di sản văn hóa phi vật thể đại diện của nhân loại như: Nam Định, Hà Nam, Ninh Bình và một số vùng thuộc đồng bằng Bắc Bộ.

Hiện tại, Nghi lễ châu văn của người Nam Định và cả Việt nam đã được đưa vào danh sách 33 di sản văn hóa phi vật thể Việt Nam (đợt 1) và được công nhận là Di sản thế giới.

Cùng với sự phát triển của xã hội Việt Nam nói chung, địa phương xã Nga An nói riêng trải qua từng giai đoạn lịch sử. Hát Châu văn truyền thống giữ một vị trí quan trọng và mang tính chất phổ biến trong đời sống tinh thần cũng như trong lao động, sinh hoạt hằng ngày của nhân dân, Hát Châu văn truyền thống đến với người dân Nga An cũng rất sớm, Hát Châu văn truyền thống xuất hiện tại Nam Định vào khoảng thế kỷ XIII và phát triển mạnh vào thế kỷ XV gắn với tục thờ Mẫu trong tín ngưỡng Tứ phủ của thần điện Việt Nam, tiêu biểu là quần thể di tích lịch sử văn hóa Phủ Dầy ở xã Kim Thái, huyện Vụ Bản, tỉnh Nam Định. Trong chiến tranh, trong lao động sản xuất và một số địa phương trong tỉnh. Lúc đầu hình thành từ những nhóm 5 đến 10 người trong lao động, phục vụ chiến tranh, đời sống hàng ngày của người dân, sau được nhân rộng ra tới làng Văn hóa, các thôn và nhân dân trong xã.

III. TÌNH HÌNH HIỆN NAY

Hiện nay Câu lạc bộ hát Hát Châu văn truyền thống xã Nga An hoạt động thường xuyên, hiệu quả, được nhân dân trên địa bàn xã ghi nhận, sự

niệt tình hưởng ứng, phong trào được lan tỏa, nhân rộng trong các làng Văn hóa, các thôn, các trường học trong giờ ngoại khóa. Đây là sân chơi bổ ích cho người dân, học sinh bao thế hệ dày công vun đắp. Từ những hoạt động của mô hình Hát Châu văn truyền thống xã Nga An. Trên cơ sở đó Ủy ban nhân dân xã đã chọn làm mô hình hoạt động tiêu biểu Hát Châu văn truyền thống xã Nga An. Thành lập ban chủ nhiệm mô hình, xây dựng quy chế, lập danh sách và tổ chức họp dân lấy ý kiến thống nhất của người dân về hoạt động của mô hình Câu lạc bộ Hát Châu văn truyền thống. Sau khi hoàn thiện các quy trình. UBND xã đã **lập tờ trình số .../TTr-UBND trình UBND huyện Nga Sơn** công nhận mô hình câu lạc bộ Hát Châu văn truyền thống xã Nga An.

Hiện nay mô hình Câu lạc bộ Hát Hát Châu văn truyền thống xã Nga An hoạt động thường xuyên với tổng số người tham gia là 5100/8056 người, đạt tỷ lệ 63,3%, làm cơ sở minh chứng mô hình hoạt động tiêu biểu tại địa phương.

Ngày ... tháng 4 năm 2023, Câu lạc bộ Hát Hát Châu văn truyền thống xã Nga An đã được Chủ tịch UBND huyện ra Quyết định **công nhận số/QĐ-UBND** về việc công nhận mô hình hát Hát Châu văn truyền thống xã Nga An. Đây là nguồn động viên, khích lệ tinh thần cho nhân dân trên địa bàn xã, đồng thời tiếp tục duy trì, hoạt động hiệu quả, lưu truyền cho các thế hệ mai sau.

Xuất phát từ tình hình thực tế, trên địa bàn xã có 12 thôn gồm thôn 1, thôn 2, thôn 3, thôn 4, thôn 5, thôn 6, Thôn 7, thôn 8, Thôn 9, thôn 10, thôn 11 và thôn 12. Các thôn, các làng Văn hóa trong xã đều tham gia đầy đủ các hoạt động văn hóa, văn nghệ. Đặc biệt là các hoạt động biểu diễn Hát Châu văn truyền thống do cấp trên tổ chức cũng như các hoạt động của thôn, làng trong các dịp lễ, Tết...

Để tạo khí thế thi đua sôi nổi trong các hoạt động văn hóa, văn nghệ, thể dục thể thao, 12/12 thôn đã thành lập các câu lạc bộ tiêu biểu ở thôn như câu lạc bộ Thơ, Văn nghệ truyền thống, bóng chuyền hơi, bóng chuyền da, cầu lông...với đông đảo nhân dân ở các thôn tham gia, số lượng bình quân từ 25 - 45 người/thôn, xây dựng quy chế, danh sách và đề nghị UBND xã ra quyết định công nhận. Nhìn chung các câu lạc bộ hoạt động thường xuyên và có hiệu quả.

UBND xã Nga An đã ra quyết định kiện toàn Ban Chủ nhiệm và các thành viên Câu lạc bộ, phân công cụ thể cho từng thành viên CLB. Ban Chủ nhiệm CLB đã xây dựng kế hoạch cụ thể cho hoạt động của mô hình CLB tại địa phương.

Trên đây là báo cáo về sự ra đời mô hình câu lạc bộ Hát Châu văn truyền thống xã Nga An, huyện Nga Sơn. Rất mong nhận được sự quan tâm của Sở VH TT & DL tỉnh Thanh Hóa, các cấp, các ngành cấp tỉnh. UBND xã Nga An trân trọng báo cáo./.

Nơi nhận:

- Sở VH TT & DL tỉnh (b/c);
- UBND huyện (b/c)
- TTr Đ U, BCĐ XD KM xã (B/c);
- Lưu VT.

CHỦ TỊCH

Trần Công Văn